

PEDAGÓGUSLÉT A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

Szerzők:

Majláth Gizella
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Szerző e-mail címe:
majlath.gizella@gmail.com

Lektorok:

Lubinszki Mária (Ph.D.)
Miskolci Egyetem

Mező Ferenc (Ph.D.)
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

A tanulmány az oktatáspolitikai változásait, annak hatását mutatja be a rendszerváltás óta napjainkig. A téma aktualitását a 2023. évi LII. törvény a pedagógusok életpályájáról és annak 401/2023. végrehajtási rendeletének megjelenése jelenti. A szerző 1988-ban végzett tanárként, és az azóta eltelt 35 év pályán eltöltött idő és szakmai karrier alapján igyekszik bemutatni a sarkalatos változások hatását, különös tekintettel egyik szaktárgya, a történelem oktatására gyakorolt hatásokra.

Kulcsszavak: oktatáspolitikai, törvények, történelemtanítás

Diszciplinák: neveléstudomány

Abstract

TEACHER'S EXISTENCE

FROM THE SYSTEM CHANGING TO THE PRESENT DAYS

The study presents the changes of education policy and its impact since the change of the regime to nowadays. The actuality of this topic is based on the declaration of the law of 2023 LII. Act on the Career of Teachers and on the 401/2023. implementing regulation. The author graduated in 1988 as a teacher, and on the basis of her 35 years of professional career, she aims to highlight the effect of the pivotal changes, especially on one of her speciality, the education of History.

Keywords: educational policy, acts, education of history

Disciplines: pedagogy

Majláth Gizella (2023): Pedagóguslét a rendszerváltástól napjainkig. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2023/4. 27-36. DOI 10.35405/OXIPO.2023.4.27

A rendszerváltás idején végzett pedagógustársadalom a pályán eltöltött több évtizedes szakmai munka során számtalan változással találta szembe magát. Nemcsak meg kellett tanulni a módosítások kezelését, de megfelelő türelemmel, szakmai hozzáértéssel is kellett már pályakezdőként elvégezni az ebből adódó feladatokat. A meglehetősen sok változást egyre kevésbé tolerálta a pedagógusok többsége, és talán nem túlzás kijelenteni, hogy az utóbbi években – főként a fiatalabb nemzedék körében – tovább fokozódott ez az attitűd.

Az 1988 körül végzett szakemberek nagy része a rendszerváltás által kialakult kissé kaotikus helyzetben egyre többször szembesült azzal a ténnyel, hogy mindaz a tudás, amit a főiskolai, egyetemi évek alatt megszerzett, rohamosan elavult. Az új törvények, rendeletek tükrében a szaktárgyi ismeretek, az oktatás ideológia célkitűzései, a pedagógiai-oktatási módszerek megújulásra kerültek. Az iskolapadokból alig kikerülve újabb képesítések, képzettségek megszerzésére kényszerültek, illetve továbbképzéseken szereztek új, korszerű ismereteket elsősorban tanításmódszertani kérdésekben. Sokat segített a szakirodalmi könyvek, cikkek megjelenése. Mindez természetesen csak nagyfokú hivatástudattal, szakmaszeretettel, elkötelezettséggel párosulva hasznosult igazán.

A továbbiakban – a teljesség igénye nélkül – kerülnek bemutatásra azok a változások, melyek az elmúlt években kihívást jelentettek a pedagógusok, elsősorban a történelem szakos tanárok számára.

A tanulmány első része az oktatáspolitikai néhány fontos kérdésének a részletezésére is kitér, hiszen a mindenkori változtatások épp ennek tükrében mennek végbe.

Oktatáspolitikai, tanügyirányítási és tanügyigazgatás

Egy oktatási rendszer sikeressége makro- és mikroszintű tényezők együttes hatásának eredménye. A tanulói eredményesség kulcsszereplője a tanár, nem független az irányítási, igazgatási, finanszírozási rendszertől. A célokat és eszközöket három tényező, fogalom befolyásolja: oktatáspolitikai, tanügyirányítási, tanügyigazgatási. Az oktatáspolitikai a főbb irányvonalakat jelöli ki. A tanügyirányítási (vagy másképp oktatásirányítási), magában foglalja a szakpolitikának alárendelt teljes döntéshozatali rendszert. A tanügyigazgatás elsősorban a közigazgatáshoz kapcsolódó szakigazgatás oktatási területen használt megfelelője.

Az oktatásirányítási mind hazánkban, mind külföldön hosszú múltra tekint vissza. Sokáig az egyházak látták el az intézményeket – lásd középkor –, majd az állami beavatkozás a felvilágosult abszolutizmus idején került összhangba az ideológiai változásokkal. A 18. századtól pedig a tankötelezettséget már jogszabályba is foglalták.

Hazánkban Mária Terézia 1777-es Ratio educationis rendelete vonta állami irányítás alá az oktatást, majd Eötvös József népoktatási törvénye 1868-ban tette egyértelművé a tankötelezettséget. Az óvodák

megalakulása Brunszvik Teréz nevéhez kötődik. Mindenképpen említésre méltó a Trianon utáni Magyarországon Klebelsberg Kúnó nevével fémjelzett tanügyigazgatási reform. Intézkedései révén jelentősen csökkent az analfabéták száma hazánkban. 1945 után állították fel a 8 osztályos általános iskolákat, és a tankötelezettséget 6-14. évben határozták meg.

Az első egységes oktatási törvény 1985-ben látott napvilágot, amely óvodától a felsőoktatásig fogta rendszerbe az oktatást. 1993-ban ment végbe a köz- és felsőoktatás szétválasztása.

Az oktatás ügye számos nemzetközi egyezményben is megjelenik – ezekre itt nem térünk ki részletesen. Magyarországot, mint uniós tagot, jelenleg főként az Európai Unió jogalkotása befolyásolja. Magyar jogi szempontból meghatározó természetesen az Alkotmány, az Alaptörvény, amely 2012. január 1-jén lépett hatályba és ugyancsak érinti az oktatással összefüggő kérdéseket. (XI. cikk jog a művelődéshez, XVI. cikk a szülői kötelezettségről)

Törvényi szabályozás: A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényt a mai napig érvényben lévő, bár most módosításra került nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény váltotta fel. Ez érinti a köznevelés feladatait, résztvevőit, intézmény alapításnak és fenntartásának kérdéskörét, a tankötelezettséget, meghatározza a köznevelési intézmények fogalmát, jogkörét, a jogokat és kötelezettségeket.

A köznevelés állami irányításában több szerv is részt vesz. A Kormány a törvényi szabályozásért felelős, elfogadja a Nemzeti alaptantervet. Az ágazati irányítást a köznevelésért felelős miniszter végzi, és az Oktatási Hivatal közreműködésével gondoskodik a nevelési-oktatási intézményekben folyó pedagógiai munka országos, térségi, megyei, fővárosi szintű szakmai ellenőrzésről, értékelésről és a KIR működését felügyeli. A fővárosi, megyei kormányhivatalok szintén részt vesznek az irányításban, hatósági ellenőrzési joggal vannak felruházva (Árva, 2014).

A tanügyi irányításban az utóbbi tíz évben tapasztalt változások

A 2013. évbéli változások: a 2012-es országjelentés olyan veszélyekre hívta fel a figyelmet, mint a korai iskolaelhagyók számának emelkedése és a szegregáció növekedése. Az önkormányzati iskolák 2013-ban állami fenntartásba kerültek, s a korábbi rendszer teljes átalakítása történt meg, ami sok feszültséget is teremtett. A rendszerváltás a decentralizált oktatásirányításra való áttérést jelentette. Jellemzően a központi (állami) koncepcionális irányítás és a helyi fenntartás egyensúlyára épült.

A Nemzeti köznevelésről 2011 elnevezésű jelentés tizenegy pontban foglalta össze kritikáit. Tartalmuk szerint három csoportot alkotnak: a politikai-ideológiai megfontolások elvi-politikai síkon kritizálják a korábbi oktatásirányítási rendszert. Az oktatás eredményességére vonatkozóan említi a felzárkóztatási programok sikertelenségét, valamint a tehetséggondozás

hiányát. Továbbá boncolgatja a „hogyan jutottunk ide?” kérdéskörét, valamint az irányítás-finanszírozással foglalkozik.

Egy decentralizált rendszerben fennáll a veszélye, hogy az országosan képviselt szakpolitika és az önkormányzati fenntartók által képviselt „helyi” szakpolitikák nem azonos irányt képviselnek. 2010 előtt volt tapasztalható, hogy a fenntartói döntések akadályozták a kormányzati célok megvalósulását. Az állam felismerte felelősségét, de az alkalmazott eszközök mégis gyengének bizonyultak.

A jelentés kitért a külső szakmai kontroll hiányára is. Átfogó pedagógusminősítési rendszer nem működött.

Az állami fenntartásra való áttérés számtalan problémát vont maga után, amelyek kifejtése jelen tanulmánynak nem célja.

Az ellenőrzési rendszer új eleme a tanfelügyeleti rendszer bevezetése volt. Alapja egy évről évre módosított, intézménytípusonként eltérő tartalmú kézikönyv, amely az ellenőrzés részletesen szabályozott forgatókönyvét és az ellenőrzés utóéletét szabályozta.

A 2016. évbeli korrekció: a korrekcióra a 2016. évi LXXX. törvény révén került sor. Ennek legfontosabb jellemzője, hogy lényegesen csökkentette az intézményfenntartói döntések koncentráltságát, s nagyobb tankerületeket hoztak létre (v.ö.: Györgyi, 2019).

Tantervi változások 1989 óta

A rendszerváltás óta az oktatás prioritásként jelent meg a kormányok politikájában.

A folyamat elején a hangsúly a közoktatás rendszerének átalakításán volt. A korábban kezdődő decentralizációs folyamat felgyorsult. A második szakaszban három területre fókuszált az oktatáspolitikai: szakképzés, felnőttoktatás, felsőoktatás. Az 1990. május 23-án esküt tett szabadon választott kormány programjában mindössze hét oldal foglalkozik az oktatással. A tantervi munkálatok elkezdését az 1989-es minisztériumi döntés rendelte el, a Nemzeti alaptanterv 1995-ös megjelenéséig hat változat készült el. Ez alatt három kormány váltotta egymást. A társadalmi viták közben formálódó magtanterv különböző koncepcióit megvitatták a szakma képviselői: tanárok, igazgatók, oktatáskutatók, oktatáspolitikusok, minisztériumi hivatalnokok, érdekképviselek.

Mielőtt a követelmények életbe léphettek volna, kormányváltásra került sor. Az új liberális miniszter új irányt szabott. A politikai értékrend összemosódott a szakmai értékrenddel. A NAT-ot végül 1995. október 5-én fogadta el a kormány, majd a parlament módosította a közoktatási törvényt.

A hatályba lépő Nemzeti alaptanterv „iskolák felett álló szabályozó dokumentumnak készült” (Báthory 2001, 157. o.-ra hivatkozik: Eszterág, 2010, 85. o.). Az iskoláknak két év állt rendelkezésre, hogy a NAT-ot bevezessék, helyi tantervüket 1998. szeptember 1-jén kellett életbe léptetniük felmenő rendszerben, 1. és 7. évfolyamon.

1998-2002 között kormányra kerülve a nemzeti-konzervatív kurzus már nem i-

deológiai, hanem aktuális politikai pragmatizmus talajáról kezdett hozzá a NAT revíziójához. Az 1999-ben újra módosított közoktatási törvény érvényben hagyta a NAT-ot, de az iskolák közötti átjárhatóságot a műveltségterületekre épülő kerettantervek által kívánta megoldani.

2002-2010 között a miniszter elrendelte a NAT felülbírálatát. Közben Magyarország 2003-ban már az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamatában volt. A lisszaboni folyamatnak nevezett oktatáspolitikai az „egész életen át tartó tanulás” jegyében újrafogalmazta az oktatásról vallott korábbi felfogásokat. Középpontba kerültek a kulcskompetenciák. A tartalmi szabályozás második szintjén a szabadon felhasználható kerettantervek és programcsomagok vannak. A harmadik szint az iskolák pedagógiai programjának szintje, amely magába foglalja a részletes tantervet is. A lényeg az volt, hogy a helyi tantervek megfeleljenek a kompetenciaalapú oktatás alapelveinek.

A NAT 2003-as módosítását követően 2007-ben újabb módosítás következett. Markánsabbá vált a kompetenciaalapú oktatás és bővült a bevezető rész, amely általános fejlesztési terveket és értékeket tartalmazott.

A tantervi változások témája a rendszerváltás óta prioritásként jelent meg a különböző kormányok politikájában, vagyis mindenki nemzeti ügyként kezelte.

A NAT újabb változatának bevezetésére 2020-ban került sor. A COVID sajnos ellehetetlenítette a műhelymunkák létrejöttét. Így gyakorlatilag vélemények kikérése

nélkül került bevezetésre 2020 szeptemberétől. Az egységességről, differenciálásról, módszertani alapelvekről szóló fejezetben több változásról olvashattunk. Megjelenik az aktív tanulás, az egyénre szabott tanulás kötelezettsége, nagyobb hangsúlyt kapnak a differenciált eljárások, felhívja a figyelmet, hogy a pedagógiai programban részletesen szabályozni kell az értékelés formáit, nyomatékosan jelenik meg a digitális módszerek alkalmazása az oktatásban, a törzsanyag megtanítása mellett 20% marad a szabadon felhasználható tananyag elsajátításra.

A történelemtanítás elmúlt 30 éve

Nemzetközi kitekintés: a történelem-oktatást nem csak hazai szinten érintette változás az elmúlt 30 évben, de nemzetközi szinten is jelentős változásokon ment keresztül. Ez összefügg a globális világ változásaival, a tudásgazdaság térnyerésével és az élethosszig tanulás elméletével. A 90-es években új témák, új megközelítések és új feldolgozási módszerek jelentek meg. A kronologikus megközelítés továbbra is megmaradt, ugyanakkor a témák mennyiségét csökkentve, inkább egyes témák hosszabb ideig történő tanulmányozása vált jellemzőbbé. Kiemelt feladatként jelent meg az oktatásban az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés. Egyre inkább előtérbe kerül a kompetencia alapú oktatás a történelem tanítása által is. A történelem iskolai tanulásának fő célja az lett, hogy a megszerezett tudás konvertálható legyen, vagyis a tanulók a megtanult

ismereteket új helyzetekben is alkalmazni tudják, összefüggéseket ismerjenek fel, elemezni tudják azokat. Mindez a hagyományos narratív szemlélet oldásához vezetett, nyilván a történelemtanároknak módosítani kellett addigi gyakorlatukon, ami nem ment egy csapásra.

Hazai változások. A rendszerváltás előtti politikai rendszerek idején is az adott ideológia határozta meg a tantárgy oktatását mindig is. A 19-20. század fordulóján a nemzetállam kohéziót erősítő nacionalista szemlélet érvényesült. Az 1920-as évektől érvényesülő szellemtörténeti felfogás a 30-as évekre irredentizmusba torkollott. 1945 után a bolsevik eszmerendszer uralta az oktatást és vele együtt a tankönyveket. A rendszerváltozást a történelemtudomány felszabadulásként élte meg, megszabadulva a marxista ideológiától, kiszorult az osztályharcos szemlélet, átértelmeződött a 20. századi hazai történelem.

A legtöbb változtatás szinte évente az 1956-os események értelmezését érintette. A korábban tanított ellenforradalomból először népfelkelés, majd forradalom és szabadságharc lett. Az idősebb nemzedék megélte, hogy a téma, amiről beszélni is tilos volt, hirtelen legitimmé vált, ugyanakkor a több évtizedes berögződés csak lassan kezdett oldódni, amikor már valóban kezdtek merni beszélni egykori emlékekről, élményekről. Még nagyobb változást hozott, amikor nemzeti ünneppé lett október 23.: az ünnepeken könnyes szemekkel vettek részt idősebb kollégák, felszabadulva az évtizedekig tartó nyomás alól,

és hálásan köszönték meg a megemlékezéseket, melyek sok fájdalmat hoztak felszínre bennük.

Az oktatásban a politikatörténet háttérbe szorult, ugyanakkor új témák jelentek meg: nőtörténet, életmódtörténet, mentalitás-történet. A történészek kutatásaik új eredményeit nemcsak tudományos szakfolyóiratokban, hanem sok történelemtanárt megmozgató konferenciákon, rendezvényeken, továbbképzéseken tették ismertté. Mindenképpen érdekes jelenségként fogható fel, hogy új műhelyek, alternatívák jelentek meg, amelyek szembekerültek az Akadémia által elfogadott tudományos felfogással, más szemléletben moderálják a történelemtudományról való gondolkodást.

Általános problémák: a történelemtanárok a rendszerváltást valódi felszabadulásként élték meg, viták kezdtek kialakulni a tananyag körül, mit kell megtartani, mit elhagyni. Ugyanakkor még a tanítás módszereiről szó sem esett. Bizakodás vált jellemzővé a tananyag tartalmát, a tanítás céljait és módszereit illetően. Lehetőség kínálkozott korábbi tabutémák beemelésére, vagy a hatalom által korlátozott vagy elvesztett szakmai autonómia visszaszerzésére.

A változás természetesen nem ment könnyen. Egy korábbi kutatás (F. Dárdai és Kaposi, 2021) azt mutatta ki, hogy a szaktanárok az óráikon továbbra is a korábbi módszerekkel oktattak. 2005-től következett be érdemi változás az új érettségi bevezetése révén, amikor is előtérbe került a forrás- és tevékenységközpontú tanítás új interaktív szemléltetési és tanu-

lásszervezési módszerekkel párosítva, valamint új szemléletű tankönyvek megjelenésével.

A tanárokkal kapcsolatos változások még csak megjelennek valamilyen szinten a kutatásokban, a tanulók tudásának mérése azonban kevésbé. Bár az érettségi eredmények mutatnak képet arról, hogyan épültek be a változások a tanulók ismereteinek elsajátításába, de az általános iskolákról eddig nem volt visszaigazolás.

Ebben az évben elindult a kompetenciamezések kiterjesztése már egyre több tantárgy irányába, így ez év őszén már a 6. évfolyamon próbamérésre került sor történelemből, eredmények azonban még így nem állnak rendelkezésre.

Változások a dokumentumok, tartalmak és a tanárképzés tekintetében

1989-től elindultak a tárgyalások, az 1995-ös NAT csak az elvárások magját határozta meg, a lexikális tudás mennyisége lényegesen lecsökkent. 2000-ben az oktatási kormányzat központi kerettanterveket adott ki, legfőbb újdonsága a tevékenységközpontúság hangsúlyozása volt. Újabb módosítások 2003-ban, majd 2007-ben következtek be a NAT-ban – utóbbiban megjelentek az európai kulcskompetenciák. 2021-ben újabb módosítás a történelemtanítás céljaként a múlt feldolgozása révén a jelen megértését, a mindennapi közéletben való értő és aktív részvételt fogalmazta meg. A 2012-es kerettantervek újdonsága az előzetes tudás mellett az egyes témákhoz rendelt nevelési-

fejlesztési célok megfogalmazása volt. Változott a korszakbeosztás is (1. táblázat), amit a történelemtanárok nem fogadtak megelégedettséggel, bár a szakértők ki-tartanak létjogosultsága mellett. A történelemoktatás a nemzeti identitástudat formálásában való elsődleges szerepét Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően is megtartotta.

Közműveltségi tartalmak: a 10-14 éves, majd 14-18 éves korosztály számára koncentrikusan jelennek meg a feldolgozandó történelmi tartalmak. Ezáltal egy téma többszöri „körbejárásával” lényegi felismerésekre és összefüggésekre lehet jutni. A kerettantervi fejlesztés jellemzője a nevelési-fejlesztési célok megfogalmazása. Továbbá a kulcsfogalmak megjelenése a nemzetközi gyakorlatot követve.

Tankönyvek: egy igazán jó tankönyv eszköz a pedagógus és tanuló számára is. Sajnos az utóbbi évtizedekben e területen nem pozitív a pedagógusok megítélése. Az 1990-es években készült tankönyvek esetén az ismeretanyag jelentős mértékű növekedése volt jellemző. 2007-ben jelentős felülvizsgálat során elindult az ismeret-elemek csökkentésének folyamata is.

Elindultak pozitív és negatív folyamatok is. Pozitívként könyvelhető el, hogy a fogalommagyarázatok, a kérdések és feladatok folyamatos gyarapodása látható. Ugyanakkor a tankönyvek a sokszor elavult tanulási stratégiát követnek. 2014-ben a tankönyvkiadást is államosították. Nemcsak a kiadók száma, hanem az intézmények választási lehetőségei és maga a tankönyvi választék is csökkent.

1. táblázat: A 8 osztályos általános iskolai és a 4 osztályos középiskolai korábbi és új kerettanterv évfolyamonkénti korszakhatárai a 2003-as, 2007-es és 2012-es kerettantervben. Forrás: Katona (2012)

2003, 2007 kerettanterv		2012 kerettanterv	
Tananyag (egyetemes/ magyar)		Tananyag (egyetemes/ magyar)	
5. Ókor vége/ magyar honfoglalás.	9. Első ezredforduló/ magyar államalapítás.	5. Középkor vége/ Árpád-kor vége.	9. Középkor vége/ 1490-ig.
6. XVIII. század elejéig/ szatmári béke.	10. Kora újkor 1721- ig/ szatmári béke.	6. A kora újkor/ 1849-ig.	10. A kora újkor/ 1849-ig.
7. Az első világháború vége.	11. Az első világháború kezdeté.	7. A második világháború vége.	11. A második világháború vége.
8. Globalizáció/ 1990-ig.	12. Emberiség az újabb ezredfordulón/ 1991- ig.	8. Globalizáció/ 2004-ig.	12. Globalizáció/ 2004-ig.

Viszont a diákok számára térítésmentessé váltak a tankönyvek. Pozitív változás mindenképpen a tankönyvek digitalizációja, így a Nemzeti Köznevelési Portál kiépítése is megkezdődött, valamint megjelentek az Okostankönyvek is.

Tanárképzés: mindenképpen szükséges a tanárképzésről néhány szó erejéig említést tenni. A bevezetőben már utalás történt arra, hogy a rendszerváltáskor kikerült nemzedék számára jelentett hirtelen sokat a változás, hiszen friss diplomával a kezükben szembesülni kellett azzal, hogy az egyetemi évek alatt elsajátított tudás egy pillantás alatt el is avult, ha nem is teljes egészében.

2006-ban a tanárképzést is érintette az osztott képzés bevezetése. Ennek kapcsán lehetőség nyílt a korábban diplomázottak számára mesterképzés kereteiben megszerzeni a középiskolai tanári képzettséget is. Az új típusú képzésben a szakmai ismeretek és történelemtanári ismeretek oktatása szétvált. Azonban ez a képzési forma hamarosan megmutatta hiányosságait, egyes szakok túlburjánzását, illetve az egy szakos képzés sem tett jót a tanár szakos ellátottságnak. 2013-tól így újraindult az osztatlan képzés, immár 4+1 (általános iskolai tanár), 5+1 (középiskolai tanár) képzési formákban. Közben a 326/2013-as pedagógus életpályamodellről alkotott rendelet értelmében – amely a gyakorló

pedagógusok körében nagy ellenállásba ütközött – az utolsó gyakorlati év már bekerült a gyakornoki szakaszba, így egy év szakmai gyakorlat után minősítő vizsgát követően Pedagógus I szintre kerülhettek a fiatal pályakezdők. Különböző statisztikák kimutatták, hogy a tanárképzés egyik legnépszerűbb szakja a történelemtanár. És a legtöbb történelemtanár Észak-Kelet-Magyarországon dolgozik.

A tanárszerep mindeközben jelentősen átalakult. Előtérbe került a források elemzésére épülő történelemoktatás, a tanulói kompetenciák fejlesztése, az ehhez kapcsolódó új módszerek alkalmazása (páros, csoport, kooperatív, projekt), és egyre népszerűbb az ún. játékosítás, idegen szóval élve a „gamification”.

A tanárképzésnek azonban vannak így is hiányosságai. A médiatudatosságra való felkészítés, a gazdasági és pénzügyi kultúra vagy a munka világának megismerése hiányzik a képzésből. Holott a kerettantervek tartalmazzák ezen témaköröket is. Így továbbra is továbbképzések keretében tudják a végzett pedagógusok ilyen jellegű ismereteiket megszerezni, illetve frissíteni.

Összegzés

Az elmúlt évtizedekben tehát jelentős változások diagnosztizálhatók a hazai történelemtanítás tartalmi és módszertani dokumentumaiban és a tankönyvekben. Ezek a változások egyrészt a tananyag-tartalmak hangsúlyainak megváltozásában, másrészt a szemlélet- és feldolgozásmódok

módosulásában érhetők el. Mindezeket túl általános szabályozóként 2023 júliusában megjelent a pedagógusok új életpályájáról szóló (előzőleg is nagy ellenállásba és kritikába ütköző) 2023. LII. törvény. Ennek vannak előnyei és hátrányai egyaránt. A rájuk (is) vonatkozó törvények ismerete, helyes értelmezése elvárható minden gyakorló pedagógus részéről, és nem a szöveg ismeretének hiányában a különböző kritikák hatása alatt való teljes elutasítás a megoldás. Nyilván ehhez kitartásra és türelemre, szakmai elhivatottságra és folyamatos tanulásra van szükség, amit a lisszaboni program kijelölt számunkra. Hogy az új törvény és végrehajtási rendelete hosszú távon milyen változásokat generál a gyakorlatban, nyilván 2024 januárját követően fog nyilvánvalóvá válni, amikor megkezdődik fokozatosan a teljes bevezetése. Számos továbbképzésen, tájékoztatón jelezték, hogy a legnagyobb érdeme, hogy korábban érvényben lévő törvényeket egyesít, és így a törvényi tájékozódás könnyebbé válhat a jövőben.

A téma iránt érdeklődők figyelmébe ajánlom a következő szakirodalmakat: Balázs, Kocsis és Vágó (2011), Kaposi (2011), Halász (2014), Polónyi (2017), Lőrincz (2021)

Irodalom

326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény

- köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
2016. évi LXXX. törvény az oktatás szabályozására vonatkozó és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- Árva Zsuzsanna (2014): *Oktatáspolitikai, oktatásirányítási*. Nemzeti Közszerkeleti Egyetem Vezető- és Továbbképzési Intézet, Budapest
- Balázs Éva, Kocsis Mihály és Vágó Irén (2011): *Jelentés a magyar közoktatásról 2010*. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest.
- Báthory Zoltán (2001): Maratoni reform. *Önkonet*, 2001, 157. o.
- Eszterág Ildikó (2010): Tantervi változások 1989 és 2010 között. *Új Pedagógiai Szemle*, 2010/5, 83-91. o.
- F. Dárdai Ágnes és Kaposi József (2021): A történelemtanítás elmúlt 30 éve (1990 – 2020) – helyzetkép és perspektíva, *Magyar Pedagógia* 121. évf. 2021/2. szám 137 – 167. DOI: [10.17670/MPed.2021.2.137](https://doi.org/10.17670/MPed.2021.2.137)
- Györgyi Zoltán (2019): Célok és következmények: tanügyirányításunk átalakítása. *Educatio* 2019, 28 (2), 211–227. o. DOI: [10.1556/2063.28.2019.2.1](https://doi.org/10.1556/2063.28.2019.2.1)
- Halász Gábor (2014): Eredményes tanulás, kurrikulum, oktatáspolitikai. In: Benedek András és Golnhofer Erzsébet (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből - 2013: Tanulás és környezete*. Budapest: MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság. pp. 79-104.
- Kaposi József (2011): A Nemzeti Alaptanterv közműveltségi tartalmai. In: *XIII. Országos Közoktatási és Szakképzési Szakértői Konferencia kiadványa*, Suliszervíz Oktatási és Szakértői Iroda Kft., Debrecen
- Katona András (2012): A megőrizve a változtatás jegyében az új történelem kerettantervekről. *Történelemtanítás XLVIII. (Új folyam III.)*, 2-4.szám
- Lőrincz Borbála (2021): A siker kényszere – globalizált oktatásirányítás a 21. században. *Educatio* 2021, 30 (4), 722–726. o. DOI: [10.1556/2063.30.2021.4.13](https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.4.13)
- Polónyi István (2017): Az oktatáspolitikai műveltségképe, *Neveléstudomány*, 2017/1, 5-14. o. DOI: [10.21549/NTNY.17.2017.1.1](https://doi.org/10.21549/NTNY.17.2017.1.1)